

Publié sous le patronage de l'Association Bretonne

BUE

Sant Anton a Badou

Gant an Abad LETOURNEUR

Moulet gant aotreadur an Eskopti

Eizved mil

SANT-BRIEK

TI-MOULEREZ SANT GWILHERM, BALI CHARNER

1904

BUE SANT ANTON A BADOU

Publié sous le patronage de l'Association Bretonne

BUE

Sant Anton a Badou

Gant an Abad LETOURNEUR

Moulet gant aotreadur an Eskopti

Eizved mil

SANT-BRIEK

TI-MOULEREZ SANT GWILHERM, BALI CHARNER

—
1904

BUE SANT ANTON A BADOU

Sant Anton a oe ganet en ker Lisbon,
ar bemzek a viz est, er bla unek kant
pemzek ha pewar-ugent. E gerent a oa
tudjentil ha pinvik-braz. E vamm, eur
gristenez eus an dibab, a zavaz anean
gwellan ma c'hellaz.

D'an oad a bemp bla warn-ugent
ec'h eaz da vanac'h en urz sant Franses.
Goulenn a reaz bean kaset en Afrik da
drei ouz Doue an dud divade. Kenkent
ha ma oe deud er Vro-ze, an dersien a
grogaz ennan, hag e oe red d'ean distrei

en Itali. Neuze e oe lakaet gand e dad-priol da « brezeger dre-holl », ha kaset da brezek du-man ha du-hont.

Burzud ar pesked.

... Eun de, e teuaz en e benn da zant Anton mont da ger Rimini a oa bet goneet gand ar fals-kredenn.

D'ar c'hentan kelo, an dud dife, gand aon rag e gomzo ken nerzuz, en em glevaz da na vont ket d'hen zilaou ha d'alian ar bobl n'aje ket ive.

Pa bignaz Sant Anton er gador, e tec'haz diouz-tu eun dornadik tud a oa deud en Iliz.

Goude bean en em erbedet ouz an Otro Doue, ar zant a gerzaz entrezeg an aod ha, war e lerc'h, eun darn, c'hoant d'e da c'houveout petra 'c'hoarveje.

Eno Anton a c'halvaz, a bouez e benn, ar pesked da zont da zilaou meu-ledio an Otro Doue, pa na c'houlle ket an dud o c'hevet.

Eun niver braz a besked a zavaz ken-kent o fenn a-uz d'ar mor, 'oa sioul,

hag a chomaz, gant aket, da zilaou komzo ar zant. Achu gantan e breze-genn, e reaz warne zin ar groáz hag e laraz d'e mont en dro. En eun tol, al loened sentuz a dec'haz da oueled ar mor.

Neuze e tistroaz ar zant da gaout an dud 'oa chomet batet dirag eun hevelep burzud. E-leiz anè 'oa digoueet war an aod, digaset gant ar vrud. Goude bean tamallet d'e o spered dife, e tiskoueaz d'e pegen braz drouk eo ar pec'hed, hag e lakeaz a-dammo ar fals-kredenn gant kement a nerz ken e c'honeaz da Zoue an darn-vuian eus ar re 'oa ouz hen zilaou.

Burzud ar gazek o taoulinan dirag ar Zakramant (meulet ra vo!).

E-touez an dud dizoue, eun den han-vet Bonvillo eus a Rimini a oa unan eus ar penno braz muian aheurtet er fals-kredenn. Burzud ar pesked na oa ket deud a-benn anean.

En gortoz da wall-vrûdan Anton, setu aman ar pech a stignaz evid hen tapout mar gallje : « Me 'gredo, a laraz d'ar zant, eman, en gwirione, Jezuz-Krist en hostif zakr, ma leu ma c'hazek, dalc'het war yun aboue tri devez, d'hen azeuli (1) ». — « Ma ! eme ar zant, spontet o klevet kement-se ha c'hoant d'ean, koulskoude, da c'honid eun den ken fall, gwelet e vo ! » — An de merket, e teuaz ar zant, gantan an hostif zakr. Bonvillo a dennaz e gazek eus ar marchosi ha kerc'h gantan da rei d'ei. Ar zant a c'halvaz al loen, a voez uhel, en eur c'hourc'henn d'ean azeuli e Grouer, en hostif a oa gantan, dirag an holl. Ar gazek, kenkent, a daoulinaz, ankouaet ar c'herc'h ganti, hag a chomaz pleget he fenn, keit ha ma chomaz eno ar zant gant an hostif. Bonvillo, trec'het gant nerz ar burzud-ze, a reaz pinijenn hag a deuaz da vean eur c'hristen eus ar re wellan.

(1) Adori

Sant Anton o c'houveout an amzer da zont.

En-pad ma oa « Mirer » en manati ar Puy, er bla daouzek kant pemp warn-ugent, Anton a reaz anaoudegez gand eun noter yaouank. Daoust ha ma oa heman eun den divalo ha direiz e vue, ar zant hen zalude peb gwech ma'n em gave gantan. An noter, o kemer an draze evid eur gwaperez, a glaske bepred an tu da dec'hel dioutan. Eun devez, koulskoude, na oe ket evid hen ober, ha zant Anton d'e zaludin evel diagent. Hag hen kounnaret : « N'ouzon petra, emean, am dalc'h da voutan ma c'hleve en ez korf. Perak e rez-te gwab ac'hanon evel-se ? » — « Ma ran kement-se, eme ar zant gant douster, eo dre ma plij d'in saludin eun den hag a vo merzer da Jezuz-Krist. » An noter a zouchaz e ziouaskoa hag a yeaz kwit. A dam-dost goude, en gwirione, an noter distroet krenn ouz Doue, a heuilhaz e eskop d'ar ger a Jerusalem, hag a oe lakaet d'ar maro gant an Arabed divade, goude bean bet merzeriet etro 'pad tri devez.

Sant Anton adkaver an treo dianket.

Sant Anton oe kaset, eur pennad goude, da « Virer » en leandi Limoj. D'ar c'houls-se, eul lean yaouank, nevezisket gantan ar zae a vanac'h, a gemeraz an tec'h hag a distroaz d'ar bed, o kas gantan ar Skritur-zantel, skrivet gant an dorn, hag a oa d'ar zant.

War al levr-ze, ar zant an nevoa skrivet e-unan meur a dra: diskwizan eus lenn a re aliez en eur skrivan. N'en nije ket roet e levr, m'oar vad, evid n'euz forz petra, rag e boan hag e labour a oa ennan. Abred e santaz an dienez eus e levr ha, stouet d'an daoulin, e pedaz stard ha gant fianz, an Otro Doue; pedin hag adpedin a reaz Hon Zalver da lakaat anean da adkvout e levr, a gare mui evid aour hag arc'hant.

Al laer, avad, o vont gant an hent, a welaz, a-greiz-holl, eur pez loen spontuz o tont a-dal d'ean hag o rei d'ean urz da gas e levr da zant Anton, ma ne felle ket d'ean bean stlapet diouz-tu

en ifern. Liou ar maro en e gerc'hen ha keun en e galon, al lean yaouank a deu war e giz, en em strink ouz treid ar zant hag a ro d'ean e levr ken karet, en eur c'houlenn pardon, mui dre e zaero evid gand e gomzo, hag ive ar c'hras da vean adkemeret el leandi.

Hon Zalver an nevoa zilaouet pedenn sant Anton, hag, ouspen-ze, evid paean ha paeau mad e bedenn graet gant kement a fianz, e roaz d'ean ar galloud, anaveet mad gant an holl, d'ober burzudo evit kaout an treo dianket.

Sant Anton o rei ar vue da vugale varo.

En Briv, e oa ive eul leandi dindan urzo Mirer Limoj. Eno e c'hoarveaz burzudo-all.

Mall ganti klevet zant Anton o prezek, eur vamm he devoa lezeter ger eur bugelik bihan, n'he devoa nemetan, hep sonjal er gaoter-vraz neve-lakaet ganti e-kichen an tan.

Goude ar brezegenn, e tistroe zeder

d'he zi, pa welaz (spontusat tra evid eur vamm !) korf he c'hrouadur en dour

Sant Anton o parean eur paotr yaouank, troc'het
e char dioutan

bervet, 'barz ar gaoter. O burzud ar

c'haeran ! O tennan he mab eus ar gao-
ter, na skwiz ket o poket d'ean : n'euz
arru drouk ebet gand ar bugelik.

Eur vamm all, evid mont d'ar breze-
genn, oa lezet ganti he bugel kousket
c'hoaz en e gavel. O vean kavet anean
maro-mik, e redaz da gaout ar zant.
Goude bean stardet ar bugel war e
galon, hen roaz d'e vamm hag hen beo-
buezek.

D'an amzer-ze c'hoaz, e yac'heaz eus
klenved ar warizi(1) eur gwaz an nevoa,
heb abek, disfianz diouz e bried, ha hi
leun a furnez.

**Sant Anton o lakaat ar peuc'h en ker
Padou.**

War gement-se, zant Anton a oe la-
kaet da rener-menec'h en eur Vro han-
vet Romagn, en Itali. En eur ober eun
dro dre leandio ar Vro-ze, ec'h arruaz
en ker Padou.

(1) « Jalouse » en gallo.

Brezel ha dispac'h, breudeur hag amezeien n'oant ket evid en em ober hag, ouspenn-ze c'hoaz, ar fals-kredenn o tallan ar sperejo, setu aze penoz oa ker Padou.

Ar zant a reaz d'an dud-ze en em glevet evel mignoned hag a lakeaz sklerijenn ar wirione da baran war an holl. Neuze e savaz evid ar ger-ze, distroet ouz Doue, eur Vreuriez hanvet « Koulmed », dre ma tlee an holl genvreudeur bean mignoned evel koulmed.

Sant Anton hag ar mabik Jezuz.

E lojeiz 'oa en ti an otro Tison a Gampo-Gierspiero, eun den a veule kalz vertu ar zant. Eun devez, o tremen a-biou kampr Anton, an otro a welaz anean o c'hoari gand eur bugel kaer meurbed hag eur sklerijenn vraz endro d'e benn.

Zouezet da gentan, Tison anaveaz abred e oa ar Mabik Jezuz a deue, amzer hagamzer, evid diskwizan ar zant eus ar

boan a gemere evid Doue, da rei d'e an eun tanva eus levenez ar Baradoz.

Sant Anton o rei ar vue d'eur bugel maro

Ar mabik Jezuz a yeaz kwit ha zant Anton, o vont e-meaz eus e gambr, a

gavaz Tison batet ha dilavar o sonjal er burzud an nevoa gwelet. Pedin hen reaz da dewel war-ze ha gir ebed na laraz bete maro ar zant.

Sant Anton o parean eur potr yaouank, troc'het e c'har dioutan.

D'ar c'houls ma oa ar zant en Padou, e teuaz d'hen gwelet eun den yaouank, e hano Leonard. En eur govez, heman a anzavaz bean skoet, en eur barr kounnar, eun tol troad gand e vamm. Evit laret d'ean skleroc'h pegen gwaz pec'hed oa an dra-ze, Anton a laraz evel-hen : « Evid eur pec'hed evel hennez na ve ket re d'an troad-ze bean troc'het. »

Deut d'ar ger, ar potr yaouank a gemer eur vouéhal, a droc'h e droad, hag a goue heb anaoudegez war ar zolier. E vamm a bignaz diouz-tu o klevet an drouz. Spontet en eur welet he mab, ar vamm a anaveaz petra a oa bet kiriek d'ean da vean gret evel-ze.

Redek a ra da di ar zant. Heman, an daero en e zaoulagad, o welet glac'har ha mez-kalon an den yaouank, a dapaz an troad troc'het hag hen stagaz a neve ouz e c'har. Na chomaz enni poan ebet nemet, tro-dro, eur rouden ru, evel testeni eus ar burzud gret gant sant Anton.

Eun den yaouank-all deued ive evit kovez, na c'halle laret gir ebet gand e c'charme hag e tifronke. Ar zant, leun a garante, a laraz d'ean skrivan e bec'hejo war eun tamm paper. Ober a reaz ha, dre ma lenne ar c'hovezour, ar girio kenkent a ye kwit, a beb eil, hag ar paper a deue gwen evel diagent.

Sant Anton o c'hervel eun den maro da dest.

Sant Anton oa c'hoaz en Padou, pa c'houvez, a berz Doue, oa tamalled e dad da vean gret eur muntr en ker Lisbon. Mont a ra hep-dale, mall gantan dont abred a-walc'h evid terrin e chadenno. Evid difen e dad, e red da

di ar varnerien ; ar re-man na reont van euz e lavario. « An den maro a gomzo », eme ar zant, hag hen d'ar vered, ar varnerien hag e-leiz a dud war e lerc'h.

Neuze Anton a c'hourc'henn d'ar c'horf sevel eus ar be, ha disklerian hag hen eo gwir eo Martin a Vouillon (hennez oa hano e dad) e vuntrer. Sevel a ra an den maro hanter-debret gant ar prenved ; krenv ha distag e lavar : « Martin a Vouillon n'an neuz ket graet an torfed tamallet d'ean. » Ha kenkent en em led adarre en e ve. Ar varnerien, mezek o welet ar burzud, a ro urz da dichadennin e dad.

Anton na oe ken gwelet eno hag en em gavaz diouz-tu pell ac'hane ; eun de ha diou nozvez na oa bet ken e-meaz ar ger ; Doue a gase e servijer dre vurzud, hep kaout ezomm a amzer.

Sant Anton o tiarbenn eun den kri hag e zoudarded.

Er bla daouzek kant eiz war-n-ugent, Eccelino a Romano, den kri ha leun a

vrasoni, a deue war Badou gand eur vandenn zoudarded evit kemer ker. Anton a deuaz d'e ziarbenn. Aketuz evel ma oa evid gwirio an Otro Doñe, ar zant a laraz d'ean didamant piou e oa : « Den a vrasoni hag a dostoni, emean, ho laeronsio gret gant ho tud ken fall ha c'houi a goueo war hoc'h ine. Kentan mall eo d'ac'h dilezel hent an ifern ; anez, goude ho pue vezuz, e varvfet en dizesper.

Spontet 'vel pa 'n nije klevet eun tarz kurun, Eccelino a blegaz e benn hag en em strinkaz da daoulin sant Anton, en eur c'houlenn digantan kaout ar vadelez da bedin Doue da bellaat dioutan eun hevelep maro.

Sant Anton o lakaat eur bugel neve-c'hanet da zisklerian ar wirione.

O vean deud er ger Ferar, Anton a welazo tont d'e gaout eun itron meurbred ankeniet « Ma fried, emei, a zo gwarizi en e galon, heb abek, ha na c'houl ket anzav evel e vab ma bugel neve-c'hanet ;

ouspenn-ze, gourdrouz a ra lac'han ha mamm ha bugel. » Hag ar vamm baour a skuilhe daero puilh.

Anton teneraet o welet he glac'hар : « Paouezet da ouelan, mamm vad, a laraz d'ei; laket ho fianz en Otre Doue. Hen a diskoueo, hep-dale, ec'h eo difenner ar groage fur. »

Nebeut deio goude, ar zant a gavaz ar pried-ze oazuz (1) o komz gand tad-jentil-all. Hen ive a chomaz d'o zaludi ha da gemer perz en o lavario. Prestik e welaz o tremen ar vamm boaniet ha, war e lerc'h, eur vatez a douge ar bugelik. Hag ar zant da vont rak-tal d'ar c'hrouadur, ha, goude bean stoket gand e zorn ouz e jod vihan, e c'houennaz digantan pehini eus an daou otro-ze a oa e dad.

An otro a vousc'hoarze, o c'houveout ne oa ket ar bugel en oad da gomz. Koulskoude rak-tal, en eur zellez piz ouz an otro oazuz, e laraz frez ha

(1) « Jaloux » en gallo.

distag : « Heman eo an hini 'zo ma zad. » — Chom a rejont holl batet hag an tad-ze evuruz a baouezaz da zis-flout diouz e bried.

Kalon eun uzulier en e arc'h.

Mont a reaz Anton eus Ferar da Flo-ranz e lec'h m'erruaz er bla daouzek kant nao warn-ugent.

Ar ger-man 'oa enni e-leiz a uzulieren. Unan anê o vean deut da vovel, ar zant a oe pedet da laret eur gir ben-nag arôg ma vije lakaet er be, hag e teuaz en e spered komz eneb ar bisoni : « Ar pec'ched-ze, emean, a laka an den da vean reuzeudik er bed-man, ha kalz mui c'hoaz er bed-all. Evel-ze e c'hoarve gant ine an den-man a vo da viken gand an diaoulou en ifern. Et beteg e di hag e kevfet eun arc'h zerret-kloz hag e galon er c'hreiz, e-touez e skoëdo a gare kement. »

Zouezet-holl, an dud a redaz da di an uzulier : Digoret e oe an arc'h hag, en-mesk an arc'hant hag an aour, e oe

kavet kalon an den tost, na oa ket yen c'hoaz. Distro d'an iliz, e oe digoret ar c'horf maro : ne oa kalon ebet ennan. Spouronet o welet eur burzud evel hennez, kalz a uzulierien a baouezaz da vean ken troet gand an arc'hant.

Ar zant a yeaz, goude, d'an Alverni hag a c'honeaz da Zoue eun niver braz a dud gand e vurzudo hag e brezegenno.

Sant Anton o parean eur wreg digro-c'hennet he fenn d'ei.

O tistrein eus an Alverni da Floranz, e taleaz eur pennad en Arezzo.

Bean 'oa eno eun dijentil ken feulz ha ken buhanek ma seblante bean disperedet pa ye droug ennan.

Eun devez e teuaz gand e bried eur gomz bennag hag a displijaz d'ean : Kenkent e lampaz ganti evel eul loen kounnaret : Goude tollo dorn ha tollo treid, e tennaz he bleo eus he fenn ha, da heul, e teue ar c'hoc'henn. Goude-ze e stlapaz anei er porz.

Hanter-varo 'oe savet ac'hane gant he

mevelien ha laket en he gwele. Pa oa tremenet e varr d'ar pried fall-ze, e fonte gand ar vez hag, o tont da zonj d'ean eus zantelez Anton, ec'h eaz da govez gantan ha d'e bedi da gaout true ouz e bried.

Ar zant a deuaz gantan diouz-tu, a bedaz evid e bried, a reaz sin ar Groaz 'us d'ei, ha kenkent e oe gwelet he bleo diframmet o vean evel diagent ; zevel a reaz eus he gwele ken yac'h ha biskoaz.

Goude ar burzud-ze, sant Anton a beurachuaz da welet leandio ar vro ma oa rener warni, hag e tigouez, en 1230, en ker Asiz gant e genvreudeur, ar venec'h uhelan eus an urz.

Sant Anton oc'h adoher burzud an ebestel en eur brezegenn klevet gant tud a bep bro.

Kaset e oe gante da gaout an tad zantel ar Pab Gregor naved. Ar « Jubile » 'oa en Rom ha ze 'oa kiriek ma oa eno tud e-leiz eus pevar c'horn ar bed

kristen. Ar Pab a fellaz d'ean ma en nije prezeget dirag ar bobl, dirakan hag ar c'hardinaled.

Ar bobl n'oa ket en gortoz da c'hal lout heuilh ar brezegenn. Deud e oa, koulskoude, e-leiz a dud evid gweled anean. Pebez dudi gant an holl pa glevaz peb-unan anean o komz en e yez, ken flour ha ken frez evel pa vije bet eus hevelep bro gante holl ! Goude e brezegenn, ar Pab, o welet e skiant vraz, a laraz dioutan ar c'homzo kaerman : « Arc'h an daou destamant ha levr beo ar skrido zantel ! »

Anton a gwitaaz Rom gant bennoz ar Pab hag a yez adarre da Badou : ar ger-ze a blije d'ean dreist ar re-all. Deud 'oa ar miz du eus ar bla daouzek kant ha tregont. Pemp bla ha tregont e oa neuze ar zant.

N'oar den pegement a dud a c'honeaz da Zoue gand e brezegenno hag e vurzudo a ye war greskin er blavejo di-wean euz e vue.

Maro Sant Anton

Goude gouel ar Pentekost en Padou, ec'h eaz Anton evid eur miz da Gampo-Gierspiero.

Eno en em roaz d'ar rustan pinijenn, hep teurel ple ouz ar c'hoenv pe drouk Sant-Itrop a gase anean d'e ve, tamm ha tamm, de ha de.

O santout 'oa deud ar c'houls ma klefoa dilezel ar vue, evit mont gant Doue d'e varadoz, e laraz en nevoa c'hoant da vean kaset da Badou da leandi Santez-Vari ; hag e oe klasket eur c'harr, rag ne oa ket evit bale. Deut e-kichen Arcella, oe red d'ean chom er leandi-ze : n'oa ket a nerz da vont hirroc'h.

Goude bean kovesaet, Anton a ganaz an hym *O Gloriosa Domina* ; ar seiz salm a binijenn a laraz ivé ; roet e oe d'ean sakramant an nouen, hag eun hanter-heurgoude, an drizek ved a viz mezeven, er bla daouzek kant unan ha tregont, oajet a c'houec'h vla ha tregont, e rentaz e ine da Zoue. Bugaligo vihan a

embannaz e varo, en ker Padou, en eur youal : « Maro eo ar zant ! » Tûd ker Padou, holl evid laret, a oe gwelet e-ki-chen e gorf, o daoulagad beuet a daero, o pedin ar zant da garet ane bepred, evel ma en nevoa o c'haret etro pad e vue.

Ar Pab Gregor naved, an nevoa ana-veet mad sant Anton, hen diskleriaz zant er bla war-lerc'h, d'an ugent a viz mae, de gouel ar Pentekost.

Sant Anton a Badou pedet evidomp !

SI QUARIS MIRACULA

Kanaouen en latin, skrivet darn anesi gant sant Bonavantur, en enor da zant Anton a Badou, ha troet en brezonek.

Mar c'hoantaet kaout burzudou
Et da zant Anton a Badou.
Maro, gwallo ha falz-kredenn,
An droug-spered hag ar vosen,
Holl, dirazan a rank tec'het ;
An dud klanv a gav ar yec'hed.

War e c'hir rank senti ar mor,
Hag ar prizonio a zigor.
Koz ha youank, ouz hen pedi,
O devez nerz d'o izili ;
Ha p'o deuz eun dra dianket,
Hep dale pell e vez kavet.

Kement riskl a bella iveau,
Divez (1) a ro d'an dienez.
C'houi hag a zant en ho kalon
Holl vad-obero sant Anton,
C'houi tud evruz eus a Badou,
Disrevellet (2) e vurzudou.

(1) ■ Divez ■ pe « fin ». ■

(2) « Disrevellet » pe « kontet ».

D'an Tad, d'ar Mab, d'ar Spered-Glan,
'Vel a holl-viskoaz, gloar breman !
Gloar war an douar, gloar en Ne,
Breman ha da viken ive.
